

ЖІНОЧІ ЧАСОПИСИ ГАЛИЧИНИ

Визначення „жіноча періодика“ у конкретному значенні вживається до тих видань, які підготовляли до друку і виходили в Галичині від середини XIX — до кінця 30-х рр. XX ст. і які були призначені для жінок. Про жіночу періодику середини XIX ст. — початку XX ст. писали К. Малицька у статті „Про жіночий рух“, І. Франко у „Нарисі українсько-руської літератури до 1880 р.“ та Р. Лукань в огляді „Вистава української преси в Галичині 1848—1934“¹. Інформацію про періодику перших десятиріч XX ст. містять праці С. Кабаровської „Шлях організації українського жіноцтва: коротенький огляд організаційних його змагань“ та К. Малицької „Про значіння власної преси для жінок і як вона у нас розвивалася“, також кореспонденція О. Кисілевської „Діло“ в моїх споминах“². В огляді невідомого автора під криптонімом С. Г. „Українська жіноча преса в Галичині“ подано бібліографічну інформацію про жіночу періодику, що виходила до 1927 р., характеризується зміст випусків, перелічено найважливіші публікації³. Бібліографічний опис видань міститься в праці В. Ігнатієнка „Бібліографія української преси. 1816—1916“, Є. Місילו „Spis tytułów prasy ukraińskiej w Drugiej Rzeczypospolitej 1918—1939“, а також А. Животко в „Історії української преси“⁴. Як цілісна група видання представлені в анованому каталозі „Українські періодичні видання для жінок в Галичині. 1853—1939“⁵.

Перший часопис для жінок „Лада“ виходив 1853 р. у Львові як тижневик, другий — „Русалка“ — у 1868—1870 рр. двічі на місяць. Видавцем і відповідальним редактором обох видань був Северин Шехович. Часописи відзначалися московсько-фільським спрямуванням, друкувалися язичієм. У виданнях публікувалися матеріали дидактичного плану, твори художньої літератури, хроніка та описи ігор.

„Мета. Орган українських поступових жінок“, виходив 1908 р. у Львові двічі на місяць. Часопис організований „Кружком українок“, видавався Дарією Старосольською, випуски редагував комітет. Видання призначалося для провідниць громадських жіночих організацій та міської інтелігенції. На його сторінках обговорювалися такі питання, як потреба залучення жінок до активної громадської роботи та зростання її культурно-освітнього рівня. Часопис також інформував про роботу жіночих гуртків у містечках і селах Гали-

чини, поширення жіночого руху в країнах Європи, важливіші події політичного життя (судовий процес над М. Січинським). У ньому друкувалися нариси, художні твори українських та чужо-

Перші жіночі часописи Галичини

земних авторів: І. Франка, Олександра Олесь, П. Карманського, Х. Алчевської, К. Гриневичевої, Л. Толстого, Л. Андреева, К. Фібіг, Г. Запольської, Л. Фраг'є та ін.

„Жіноче діло“ виходило 1912 р. щоквартально як додаток на сторінках газети „Діло“. Редагувала його Олена Кисілевська. У цьому виданні обговорювалися питання політичного та економічного рівноправ'я жінки, висвітлювалася робота закладів вищої освіти для жінок у Німеччині та Росії, інформаційні рубрики повідомляли про досягнення жінок у різних галузях науки та культури, друкувалися статті на літературознавчі теми.

„Наша мета. Часопис робітного жіноцтва“, у 1919—1920-х рр. у Львові видавала і була відповідальним редактором Д. Старосольська. Часопис виходив двічі на місяць, 7—24 ч. 1919 р. — щотижня. На початку 1920 р. через нестачу коштів видання перейшло у власність Української соціал-демократичної партії. Часопис зазнавав конфіскації випусків, від 16 березня до 24 серпня 1919 р. далі був закритий польською владою. Ви-

¹ Малицька К. Про жіночий рух: Реферат.— Львів, 1904.— С. 5; Франко І. Нарис українсько-руської літератури до 1880 р.— Львів, 1910.— Т. 1.— С. 171—172; Лукань Р. Вистава української преси Галичини 1848—1943 // Львівська вісті.— 1934.— 30/31 трав.— С. 2.

² Кабаровська С. Шлях організації українського жіноцтва: Коротенький огляд організаційних його змагань // Наша мета.— 1919.— Ч. 22—24; Малицька К. Про значіння власної преси для жінок і як вона у нас розвивалася // На новий шлях: Люстрований календар-альманах „Жіночої долі“ на звичайний рік 1927.— Коломия, 1925.— С. 4—14; Кисілевська О. „Діло“ в моїх споминах // Діло.— 1928.— 14 січн.— Ч. 10.— С. 24.

³ С. Г. Українська преса в Галичині // Нова зоря.— 1934.— Ч. 46.— С. 10; Ч. 47.— С. 5—6.

⁴ Ігнатієнко В. Бібліографія української преси 1816—1916.— Харків; Київ, 1930.— № 15, 51, 361, 469, Spis tytułów prasy ukraińskiej w Drugiej Rzeczypospolitej 1918—1939 / Oprac. E. Miśilo.— Warszawa, 1983.— N 155, 219, 221, 460, 613, 713, 716, 960; Животко А. Історія української преси.— Мюнхен, 1989—1990.— С. 34—35, 258—261.

⁵ Українські періодичні видання для жінок в Галичині (1853—1939 рр.): Анований каталог / Укл. В. А. Пердирій.— Львів, 1996.— 190 с.

дання інформувало про політичну ситуацію в УНР. У ньому публікувалися статті про надання жінці рівноправ'я у здобутті освіти, оплаті праці, потребі впровадження державної охорони прав материнства. Вів рубрику „З жіночого руху“ та інформаційну колонку, назва якої змінювалась („Новини“, „Всячини“, „Оповідки“). У рубриці „Всячина“ надруковано повідомлення про заборону польським урядом створення університетських занять, ініціатором яких виступило НТШ. Авторами програмних статей про жіночий рух були М. Рудницька, О. Кисілевська, Т. Безпалко, С. Кабаровська.

„Жіночий вісник. Орган „Союзу українок“, 1922 р. друкувався як тематична сторінка на шпальтах газети „Громадський вісник“ (берез.—серп.) і „Діло“ (верес.—груд.). Прізвище редактора жіночої сторінки не зазначено. Як офіційний орган „Союзу українок“ виступав за згуртування жіноцтва на основі національної ідеї. Вісник публікував звернення голови „СУ“ М. Рудницької про потребу створення місцевих комітетів допомоги голодуючим в УРСР, повідомлення про відмову українського жіноцтва від участі у виборах до польського сейму. Велися рубрики „Вісти з „Союзу українок“, „З міжнародного жіночого руху“, друкувалися статті на літературознавчі теми. Авторами публікацій жіночої сторінки були О. Кисілевська, М. Білецька, О. Коренцева, Н. Суровцева, Е. Макарушка.

„Нова хата. Журнал для плекання домашньої культури“, видавався 1925—1939 рр. у Львові. Виходив раз на місяць у 1925—1934 рр. і двічі на місяць у 1935—1939 рр. Відп. ред. була Марія Громницька, видавав часопис кооператив „Українське народне мистецтво“. Його засновниками були С. Монцібович, С. Савицька, С. Чижович, С. Охримович, М. Струтинська, І. Макух-Павликовська та інші, членами редколегії — К. Малицька, У. Старосольська, Е. Вербицька, І. Бонковська, О. Залізняка, І. Гургула, М. Фуртак-Деркача. Обкладинки для журналу виконували М. Бутович, Г. Мазепа та інші, випуски були багато ілюстровані. Призначався для інтелігенції, ставив завдання культивувати українське народне мистецтво. Редактором журналу у 1926—1930 рр. була Марія Фуртак-Деркач (член НТШ з 1935 р.), у наступні роки вона працювала в бібліотеці НТШ, як член Товариства брала участь у роботі Філологічної секції та Бібліологічної комісії НТШ. На сторінках часопису публікувалися науково-популярні матеріали про художні промисли, архітектуру, народний одяг різних регіонів. Активним автором видання була Ірина Гургула (член НТШ), яка надрукувала тут низку розвідок про різні галузі народного мистецтва („Витинанки“, „Скрині“, „Писанки“, 1929, ч. 6, 10, 12) та кореспонденції на етнографічні теми. Журнал ознайомлював із життям і творчістю українських художників, письменників, громадських діячок, учених та артисток. У ньому друкувалися художні твори українських та зарубіжних авторів: К. Гриневичевої, Ф. Шатобріяна, М. Гаріна-Михайловського, О. Кобилянської, С. Цвейга, В. Гюго, подорожні нариси С. Яблонської, спогади К. Малицької, В. О'Коннор-Вілінської та ін. Критико-бібліографічний відділ містив рецензії та огляди, поточна бібліографічна інформація була представлена у рубриках „Нові книги“, „Що читати“, „Книжки й журнали, надіслані до редакції“. В інформаційній рубриці „Ріжні вісти“ часопису

періодично повідомлялося про поточну діяльність НТШ (проведення урочистостей до відзначення пам'ятних дат української культури, видання Товариством важливих книжок та інше), а також про організаційні заходи, друкувалися оголошення Книгарні НТШ. Матеріали та медичні теми публікувала Софія Парфанович (член НТШ), Л. Ганкевич (член НТШ). Третю частину змісту чисел займав розділ моделей одягу, ручних робіт та господарських порад.

„Жіноча доля. Часопис для українського жіноцтва“, видавався у 1925—1939 рр. в Коломиї. Виходив щомісячно у 1925—1926 рр., двічі на місяць у 1927—1929, 1932—1939 рр., щотижня у 1930—1931 рр. Видавець і головний редактор часопису — О. Кисілевська, відповідальний редактор — Марія Ставнича, друкувало видавництво „Жіноча доля“. Часопис призначався для селянок і міського жіноцтва. На сторінках цього видання обговорювалося широке коло питань культурно-просвітницької та організаційної роботи, друкувалися матеріали про потребу збереження українських шкіл, розширення мережі освітніх та господарських шкіл для жінок, організацію дошкільних дитячих закладів. Журнал систематично повідомляв про роботу осередків товариств „Просвіта“, „Рідна школа“, мережі українських кооперативів. Актуальну інформацію про розвиток жіночого руху містили постійні рубрики „Вісти з „Союзу українок“, „Жіночий рух“. Зміст журналу помітно збагачували американсько-канадський відділ, який редагував брат О. Кисілевської В. Сіменович, розділ „Зі слов'янського жіночого світу“, вела М. Омельченко. У рубриці „Звідомлення Українського Бюро в Лондоні“ В. Кисілевський (член НТШ) друкував інформацію про культуру, історію, звичаї, побут англійців, економічний розвиток держави. В його авторських кореспонденціях висвітлювались важливі для українців питання ставлення правлячих кіл Великобританії та США до політичного становища Східної Галичини та розвиток подій в Радянській

Жіночі часописи Галичини ХХ ст.

Україні. На сторінках часопису були надруковані подорожні нариси О. Кисілевської, С. Яблонської, О. Рейтер, художні твори Уляни Кравченко, Олександра Олеся, Н. Ливицької-Холодної, Марійки

Підгірянки, А. Чайковського, С. Кабаровської, О. Дучимінської (члена НТШ). Бібліографічний відділ інформував про нові твори художньої літератури українських та зарубіжних авторів, популярні видання з організації громадської роботи, ведення домашнього господарства. Додатки: „Жіноча воля“ (1932—1939), „Світ молоді“ (1934—1939). „Жіночий голос. Часопис українських працюючих жінок“ друкувався неперіодично як тематична сторінка газети „Громадський голос“, з 1931—1936 рр., як самостійне видання щомісяця у 1937 р., двічі на місяць у 1938—1939 рр. Видавала його українська видавнича спілка „Громада“ (1931—1935), „Самоосвіта“ (1936—1937) та Союз українських працюючих жінок „Жіноча громада“ у Львові (1938—1939). Відповідальними редакторами журналу були Г. Остапович (1931—1936), Ф. Стахова (1936—1939). Часопис призначався для робітниць і селянок, ставив завдання підготувати їх до громадської роботи. Пропагував ідеї соціалізму, підтримував УСРП (Українську

Жіночі часописи Галичини ХХ ст.

соціал-радикальну партію). На сторінках часопису обговорювались можливості піднесення культурного та освітнього рівня жінки шляхом самоосвіти, у статтях І. Блажкевич та М. Нищого розвивалась тема відповідальності матері за виховання дітей. Робота місцевих жіночих товариств висвітлювалась у рубриках „З життя жіночих громад“, „З кооперативного жіночого руху“, про діяльність зарубіжних організацій повідомлялося під заголовком „З міжнародного жіночого руху“. Редакція зайняла критичну позицію стосовно львівської організації „Союз українок“. Часопис ознайомлював з життям і творчістю українських письменниць Н. Кобринської, Марка Вовчка, Лесі Українки, А. Павлик, О. Кобилянської, Ганни Барвінок, друкував біографічні нариси про діячів культури. Важливим був розділ „Світ у вікні і поза вікном“, в якому подавалися відомості про географію, історію, культуру та державний устрій різних країн світу.

Двотижневик „Жінка. Орган центрального українського жіночого товариства „Союз українок“, виходив у 1935—1938 рр. у Львові. Відповідальним редактором була О. Федак-Шепарович, головним редактором — М. Рудницька, видавав

жіночий видавничий кооператив „Союзу українок“ у Львові. Створений за рішенням Українського жіночого конгресу (1934), ставив завдання поширювати ідеологію жіночого руху, пропагувати національну незалежність. Широко інформував про культурно-просвітницьку та освітню роботу місцевих осередків організації. На сторінках часопису обговорювалась потреба патріотичного виховання молоді, розвитку мережі фахових курсів для селянок, висвітлювалась діяльність „Союзу українок“, пов'язана з політичними подіями в Галичині, УСРР, а також участь у роботі міжнародних жіночих організацій. Тема поширення громадського жіночого руху на українських етнічних землях розглядалася у розвідках К. Трильовського, З. Мірної, І. Невицької. Автори низки публікацій розкривали внесок жінок у розвиток української культури та мистецтва, роль жінки в історії нації. У часописі друкувалися матеріали на теми етнографії, у рубриці бібліографії містилися рецензії, огляди літератури, літературно-критичні статті. Серед авторів часопису були І. Крип'якевич (д. чл. НТШ), М. Голубець (член НТШ), Л. Горбачева, С. Русова, Я. Музика, П. Ковжун, П. Зайцев (член НТШ), І. Гургула (член НТШ), О. Кульчицька, М. Нижанківська та ін.

Від 6 травня 1938 р. до кінця року часопис був закритий польською владою. Замість нього того самого року у Львові виходив двотижневик „Громадянка“, „Світ українки. Жіночий популярний часопис“ як місячник, вийшло три числа. Відп. редактором була О. Федак-Шепарович, редактором — М. Струтинська, видавав часопис кооператив „Союзу українок“ у Львові. Часопис повідомляв про створення жіночої політичної організації „Дружина Княгині Ольги“, опублікував її програмні документи, добірку „Українські визначні жінки про ДКО“. У ньому друкувалися художні твори, велася інформаційна рубрика, сторінка для дівчат, рубрики „Здоров'я наш скарб“, „Господарюємо“. Вийшло три числа часопису. „Українка. Популярний часопис центрального жіночого товариства „Союзу українок“ у Львові“ виходив у 1938—1939 рр. щомісячно. Відповідальним редактором журналу була О. Федак-Шепарович, редактором — М. Струтинська, видав часопис кооператив „Союзу українок“. Видання призначалося для широкого кола читачок і мало на меті об'єднати діяльність сільського і міського жіноцтва. Часопис пропагував ідеологію жіночого руху. У ньому було опубліковано повідомлення про припинення польською владою діяльності „Союзу українок“, створення політичної партії ДКО. У зверненні „До всього жіноцтва“ М. Рудницька закликала жінок до єдності у збереженні народних традицій, звичаїв, надбань національної культури. На сторінках часопису обговорювались педагогічні теми, проблеми професійної освіти, повідомлялося про роботу товариств „Просвіта“, „Рідна школа“. У розділі „Здоров'я наш скарб“ велися колонки „Перша поміч“, „Лікарські поради“, друкувалися нотатки лікаря С. Парфанович на теми гігієни і санітарії, у рубриці „Що діється в світі“ подавалась інформація про події політичного та громадського життя. У журналі друкувалися художні твори П. Тичини, Уляни Кравченко, Ірини Вільде, Е. Желіско, Ф. Дутка, М. Струтинської та інших дописувачів часопису.

Валентина ПЕРЕДИРІЙ